

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито сутність поняття гендерних стереотипів. Проаналізовано дані про найбільш типові гендерні стереотипи, що притаманні молоді, які поширюють і поглиблюють існуючі уявлення про відмінності в психологічних характеристиках представників чоловічої та жіночої статі. Розглянуті найбільш поширені чоловічі та жіночі образи в системі викладач – студент.

Ключові слова: гендерний стереотип, образ чоловіка, образ жінки, викладач, студент.

Abstract

The essence of the concept of gender stereotypes. Analyzed data on the most common gender stereotypes inherent in young people spread and deepen current understanding of the differences in the psychological characteristics of male and female representatives of the article. Considered the most common male and female characters in the system teacher - student.

Keywords: gender stereotype image of a man, the image of the woman, teacher, student.

На шляху встановлення справжньої демократії в українському суспільстві постала необхідність у створенні умов для формування гендерної рівності. Низка причин, яка гальмує просування проблеми гендерної рівності в нашому суспільстві, знаходиться у сфері компетентності освітніх закладів. Освітньо-виховний процес безпосередньо відтворює гендерні стереотипи й тим самим може сприяти збереженню та самовідтворенню сексизму в культурі. Проблеми гендерних стереотипів в навчально-виховному процесі присвячено досить небагато робіт. Вітчизняна система вищої освіти практично не враховує гендерні відмінності учнів при розробці робочих планів та змісту учбових дисциплін.

У широкому значенні слова стереотип — це деякий стійкий образ якого-небудь явища або людини, якою користуються як відомим «скороченням» при взаємодії з цим явищем. Ш. Берн розглядає гендерні стереотипи як когнітивні схеми, які полегшують і прискорюють сприйняття інформації, при цьому вони впливають на сприйняття і запам'ятовування [1]. Століттями у людей склалися стереотипні уявлення про образ чоловіка і жінки, які дотепер розповсюджуються на всіх представників тієї або іншої статі, незалежно від їх індивідуальних особливостей і віку. Ці стереотипи торкаються як особових рис чоловіків і жінок, так і особливостей їх поведінки. Гендерні стереотипи часто діють як соціальні норми. Нормативний і інформаційний тиск вимушує нас підкорятися гендерним нормам. Дія нормативного тиску полягає у тому, що ми прагнемо відповідати гендерним ролям, щоб дістати соціальне схвалення і уникнути соціального несхвалення.

Д. П. Шульц визнає, що типово чоловічий образ — це риси, пов'язані з соціально не обмежувальним стилем поведінки, компетенцією та раціональними здібностями, активністю й ефективністю, тоді як типово жіночий образ включає низку рис, пов'язаних із соціальними та комунікативними вміннями, з теплотою і емоційною підтримкою [2]. Типовими негативними якостями жінок називаються формалізм, пасивність та надмірну емоційність, а чоловіків — грубість, авторитарність, надмірний раціоналізм [2]. На думку І. С. Кона стиль життя чоловіків частіше буває предметно-інструментальним, тоді як жінок — емоційно-експресивним [3]. Учені вказують також на те, що, обираючи рід занять, чоловіки цікавляться насамперед предметним змістом діяльності, пов'язаної з подоланням фізичних труднощів або з розвитком абстрактних ідей та можливістю просування в ній, а жінки надають більшого значення клімату, міжособистісним стосункам. Якщо чоловік володарює в світі речей, то жінка у світі стосунків. Як бачимо, для чоловіків характерною є ділова спрямованість, а для жінок комунікативна. Цікавими в контексті досліджуваної проблеми видаються дані, за якими чоловіки широко й глобально дивляться на проблеми та явища, а жінки

більш тонко відбивають, відтворюють світ, орієнтуючись на деталі та нюанси, тобто є більш конкретними.

Вітчизняна система вищої освіти практично не враховує гендерні відмінності студентів. Це виявляється і в змісті учбових дисциплін і в методичній літературі. Дослідження показують, що у юнаків і дівчат існують відмінності уявлень про взаємостосунки в системі викладач – студент. В дослідженнях В.І. Безродного і Н.В. Дмитренко [4] відмічені такі факти: юнаки вважають, що ідеальним викладачем є обличчя жіночої статі, у віці 20-29 років; дівчата бачать в ідеальному викладачі чоловіка у віці 30-39 років. З числа ідеальних юнаки виключили викладачів старше 50-60 років, на відміну від 10% дівчат, що включили до складу ідеальних викладачів чоловіків цього віку.

Виділивши характеристики ідеального викладача вимальовується наступна картина - найбільш значущими якостями бажаного викладача як юнаки, так і дівчата виділяють знання свого предмету, а якнайменше значущим виділяють таку якість як принциповість. На цьому схожість в думках юнаків і дівчат у ставленні до характеристик образу бажаного викладача закінчуються. Найбільш високо, порівняно з дівчатами, юнаки цінують хороше почуття гумору наставника, якому віддають перевагу, і вимогливість, тоді як дівчата віддають перевагу викладачам з широким кругозором. Найбільша різниця в оцінці юнаками і дівчатами якостей, приписуваних ідеальному викладачу, спостерігається в пунктах вимогливість і ерудованість. А також привертають увагу пункт демократичність, віднесений юнаками на сьоме місце, а дівчатами – на п'яте. Шульга В.В. затверджує, що такий розподіл думок можна пояснити тим, що дівчат привертає, перш за все, естетична сторона учбово-виховного процесу (як викладач говорить), а юнаків когнітивна складова (що він говорить) [5].

У педагога під впливом власного педагогічного досвіду складаються специфічні соціальні стереотипи: «відмінник», «двієчник», «активіст» і т.д. Вперше зустрічаючись з учнем, що вже одержав характеристику «відмінника» або «двієчника», педагог з більшою або меншою вірогідністю припускає у нього наявність певних якостей. Вчителі-чоловіки частіше використовують особово-групове спілкування, а вчителі-жінки – міжособистісне спілкування. Чоловіки в порівнянні з жінками частіше використовують немовні засоби спілкування, а жінки - мовні.

Отже, можемо спостерігати різницю в сприйнятті та поведінці викладачів, що відповідає їх гендеру.

Висновок

Отже, в даний час спостерігається те що з одного боку, гендерні відмінності в ході учбово-виховного процесу не враховуються, з другого боку освіта має переважно чоловічий ухил, вимагаючи від жінок прояву і розвитку традиційно чоловічих якостей. Підхід педагогів до юнаків і дівчат є переважно на інтуїтивному рівні, що багато в чому веде до неадекватного ставлення до дітей різної статі. В той же час на усвідомленому рівні, не дивлячись на розуміння відмінностей між особами чоловічої і жіночої статі в здібностях, інтересах і схильностях, особливостях поведінки, педагогіка дотепер залишається безстатевою. У міжособових відносинах в діаді «студент – викладач» дівчат привертає, перш за все, естетична сторона учбово-виховного процесу (як викладач говорить), а юнаків когнітивна складова (що він говорить).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Берн Ш. Гендерная психология: учебное пособие / Ш. Берн. – СПб: Прайм, 2001. – 320с.
2. Шульц Д.П. История современной психологии / Д.П. Шульц, С.Э. Шульц. – СПб.: Евразия, 2008. – С. 278 – 281.
3. Кон И.С. Социологическая психология / И.С. Кон.. – М.: МОДЭК, 2009. – 560 с.
4. Безродний В.І. Соціальна психологія: навчально-методичний посібник / В.І. Безродний. – Донецьк, 2010. – 47с.
5. Коваленко Ю. П. Гендерні стереотипи як невід'ємний атрибут повсякденного мислення / Ю. П. Коваленко // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. - 2013. - Вип. 59-60. - С. 51-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stapttp_2013_59-60_8.

Присяжнюк Максим Валерійович, студент, Мої - 146, факультет менеджменту та інформаційної безпеки.
Науковий керівник: **Самофалова Марія Олексіївна**, к.е.н, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету.

Prysiazhniuk M. V., faculty of management and information security.

Supervisor: Samofalova M. O., PhD, assistant professor of management, marketing and economics Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, e-mail: marijaromashka@mail.ru.